

riam veritatem scilicet aut falsitatem agnoscendam scitu plane necessaria sunt. Nec a quantitate minus propositionis veritas aut falsitas dependet. Ubi adverte, propositionem particularem conditione subiecto addita in universalem mutari posse.

Antequam ad reliquas propositionum divisiones transeamus, lubet hic paulisper sistere, & propositionum haecenus definitarum regulas hermenevticas ponere, ne pluribus divisionibus & regulis tyronum ingenia confundantur.

C A P U T II.

REGULAE QUAEDAM GENERALES PRO DIGNOSCENDA PROPOSITIO- NUM VERITATE.

§. I.

Regula I.

Primaria & maxime generalis, per quam an propositio vero sit, nec ne, discerni potest, regula censetur illa ex ipsa definitione propositionis verae desumpta; *si nempe objectum ita se habeat, ut propositio enuntiat, vera est; si objectum aliter se habeat, falsa est propositio.* Aliae igitur regulae vel ex hac desumuntur, vel propositionum sensum magis declarant, ut hoc declarato clarius possit intelligi, an objectum se ita habeat, an non. Unde, etsi quaedam de veritate iudiciorum jam dicta sint, quae non minus veritati propositionum, utpote quae iudicia enuntiant, conveniunt, restant tamen

tamen alia eisdem addenda, quae recepto in scholis more hic addi solent, & tam judiciis, quam propositionibus applicari possunt.

§. 2.

Regula II.

Potest eadem propositio in aliquo sensu esse vera, in alio falsa. Ratio est, quia eadem propositio saepe admittit diversos sensus & explicationes, quorum unus potest esse conformis objecto, alter difformis, ergo etiam propositio in uno sensu vera, in altero falsa esse potest. Sic haec propositio Davidis: *omnis homo mendax est*, vera est, si intelligatur de Adae posteris in peccato conceptis & natis, utpote qui omnes mentiri poterant, & possunt. Falsa autem est, si comprehendit Deum hominem. Item propositiones supra memorate: *Caeci vident, claudi ambulant*, verae sunt in sensu diviso, falsae vero in sensu composito, sicut negative contra enuntiantes v. g. *nullus caecus videt, nullus claudus ambulat* verae in sensu composito, in sensu diviso falsae sunt. Unde liquet, quam ad dignoscendam propositionis veritatem verum ejus sensum nosse omnino sit necesse, quem ex terminorum subpositione, caeterisque eorum adfectionibus, ex quantitate item & qualitate propositionis potissimum desumendum esse, dictum jam fuit.

§. 3.

An propositio duplicem habens sensum in uno semper vera in altero falsa sit?

Ex eo tamen, quod propositio duplicem habet sensum, minime sequitur, eam in uno veram, in altero

altero falsam esse oportere. Sic Sacrae scripturae sensus ab ejus interpretibus dividitur primo in genuinum & adcomodatitium. Sensus genuinus ille est, quem solum Spiritus S. per verba S. Scripturae nobis insinuare voluit; adcomodatitius contra, qui a Spiritu sancto non intentus, ab ingenio potius humano in sanctum finem adinventus est. Sensus genuinus ulterius dividitur in literalem & mysticum: sensus literalis est, quem Spiritus S. in Scriptura per verba primario atque immediate intendit. Et sensus mysticus, quem per verba tantum mediate, per res ipsae vero sive gestas, sive gerendas immediate designat, adeo, ut non jam verba, sed res ipsae per modum signi immediate in notitiam significati inducant. Sic dum in *lib. Gen.* venditio Josephi pro triginta argenteis a fratribus facta refertur: verba quidem hoc enarrant esse factum; ipsa vero res designat venditionem Christi a Juda proditore, quem ceu Apostolum, & fratrem habuerat, factam. Sensus mysticus dividitur ulterius in allegoricum, tropologicum, & anagogicum pro diversitate rerum significatarum: si enim res spiritualiter indicatae ad fidem spectent, atque ad Ecclesiam Christi militantem, allegoricus, si ad mores referantur, moralis seu tropologicus, si demum ad res futuras seu sperandas, quo & resurrectio mortuorum & poena aeterna reducuntur, pertineant, sensus tum anagogicus dici consuevit. Pro exemplo vulgari adduci solet vox *Jerusalem*, quae literaliter civitatem in Palaestina, allegorice Ecclesiam Christi, tropologice seu moraliter animam christianam, anagogice Patriam coelestem, seu aeternam beatitudinem designat. In omnibus tamen hisce sensibus veras esse sacrae scripturae propositiones, Christianus nullus ambigit. Ubi ad-
varte,

verte, vel profanos etiam scriptores in scriptis praefertim humanioribus talia aemulari.

§. 4.

Regula III.

Subjecto propositionis affirmativae tribuitur praedicatum secundum totam suam comprehensionem, hoc est, quoad omnes determinationes in notione praedicati comprehensas: subjecto tamen commensuratur praedicati extensio. E. G. hujus propositionis: Plato est Philosophus, praedicatum ita de Platone enuntiat, ut quidquid notio Philosophi complectitur, Platoni vere tribuatur; at non adfirmantur illi homines omnes de Platone, qui nomen Philosophi participant. Ratio 1mi est: ut detur veritas propositionis, debet adesse vera connexio inter subjectum & praedicatum, & consequenter praedicatum debet quodammodo inesse subjecto, ergo etiam adtributa praedicati debent inesse subjecto & simul adfirmari de eo. Ratio 2di est: si extensio praedicati excederet subjectum, de subjecto adfirmaretur, quod in eo non continetur, si vero extensio praedicati deficeret ab extensione subjecti, subjectum contineret aliqua, quibus praedicatum non conveniret, utrumque dici nequit, ergo praedicati extensio commensuranda est subjecto. Ita P. Hauffer.

§. 5.

Regula IV.

De subjecto negativae propositionis negatur praedicatum quoad totam extensionem: sed non quoad totam comprehensionem. Ratio 1mi est: per exten-

tionem intelliguntur subjecta sub praedicato
 contenta, atqui ista omnia de subjecto negantur
 per propositionem negativam, ut patet in hac pro-
 positione: *Petrus non est lapis*, ubi *omnis lapis* de
Petro negatur, ergo etiam de subjecto propo-
 sitionis negativae negatur praedicatum secundum suam
 totam extensionem. Ratio 2di est: quia per com-
 prehensionem intelliguntur adtributa in notione il-
 lius praedicati necessario contenta, atqui illa non
 omnia negantur de subjecto, ergo etiam praedi-
 catum non negatur de subjecto quoad totam com-
 prehensionem: res in exemplo clarius patebit. Sit
 haec propositio negativa: *homo non est brutum*.
 In hac propositione omnia plane inferiora sub no-
 tione bruti contenta negantur de homine. Sed non
 omnia praedicata in notione bruti contenta per hanc
 de homine negantur. Nam v. g. in notione *bruti*
 continetur *animal, vivens, sensitivum, substantia*,
 atqui ista per hanc propositionem non negantur de
homine, alias eo ipso propositio esset falsa, ergo
 etiam *brutum* non negatur de *homine* secundum to-
 tam comprehensionem.

§. 6.

Regula V.

Propositiones affirmantes in materia necessaria sem-
 per sunt verae; negantes autem semper sunt falsae.
 Ratio est: illae propositiones, ut ex ante dictis con-
 stat, dicuntur in materia necessaria, quarum praedi-
 catum necessariam habet connexionem cum subje-
 cto, atqui per propositionem affirmantem in ma-
 teria necessaria adfirmatur talis nexus, per propo-
 sitionem vero negantem negatur talis convenientia,
 ergo

ergo propositio adfirmans in materia necessaria debet esse necessario vera, negans vero debet esse necessario falsa. Sic haec propositio: *homo est substantia*, est necessario vera, haec autem: *homo non est substantia*, necessario est falsa. Econtra in materia impossibili adfirmans est semper falsa; & neg ins est semper vera. Ratio est ferme eadem ac ante: in materia enim impossibili manifesta datur disconvenientia inter subjectum & praedicatum, consequenter, si adfirmeretur praedicatum convenire subjecto, propositio necessario debet esse falsa, & si id negetur, debet esse vera; uti si dico: *homo est lapis*, cum duo ista *homo* & *lapis* sibi convenire nequeant, propositio est falsa, si negetur hominem esse lapidem v. g. *homo non est lapis*, propositio est vera.

§. 7.

Regula VI.

Propositio adfirmativa in materia contingente ut sit vera, requirit 1mo identitatem inter rectum subjecti & praedicati, 2do utriusque existentiam pro tempore per verbum significato. Quod si unum ex his requisitis non adlit, falsa censenda est propositio. E. g. Si dico: *Antichristus est impius*: propositio haec in rigore dialectico facit hunc sensum: & existit Antichristus, & existit impius, & Antichristus est idem hic impius. In qua propositione cum existentia Antichristi adfirmeretur, quam tamen nondum dari subponimus, propositio falsa reputanda est; copula enim his in propositionibus sumi secundum statum dicitur. Quod adinet obliquos subjectum vel praedicatum adficientes, debent illi ea quoque ratione existere, qua propositio

cos adfirmat, e. g. *Philosophus est doctus*. Si haec propositio ponatur vera, debet dari Philosophus, debet dari doctrina, & ista doctrina debet inesse Philosopho: nam propositiones adfirmativae in materia contingenti copulative ad mentem Dialecticorum ista enuntiant.

§. 8.

Hic notanda.

Hic tamen notandum, intelligenda haec esse de propositionibus, quarum praedicatum nequit convenire subjecto nisi vere existenti, ut fieri amat, si praedicatur actio aut forma quaedam accidentalis &c. Aliter dicendum, si praedicatum non exigit statum copulae. E. g. *Antichristus est cognitus*; haec propositio non adfirmat existentiam actualem, sed, ut ajunt, intentionalem; adeoque vera est.

Nota 2. Propositiones ejusmodi accidentales seu contingentes, quarum subjectum non existit juxta exigentiam copulae, vulgo dicuntur de subjecto non subponente, caeque falsae habentur: subponunt enim aliquem statum subjecti, quem istud non habet: Sic e. g. *Antichristus est impostor*. Haec propositio habenda est falsa; cum enim subjectum non existat, neque tale praedicatum illi convenire potest. Si tamen copula in talibus propositionibus dicatur sumi ampliative, ita ut in praecedenti *est* idem sit ac *erit*, verae dici possunt. Sic vera censetur ista: *Plato est Philosophus, cum est* hac in propositione idem sonet ac *fuit*.

§. 9.

Regula VII.

Propositio negativa in materia contingenti est vera, si vel sola identitas rectorum deficiat, aut si non existat rectus vel obliquus pro tempore per copulam significato. Unde vera est v. g. haec propositio: *Antichristus non est doctus*; deest enim rectus subjecti; tales enim negativae propositiones faciunt hunc sensum disjunctivum: vel non existit Antichristus, vel non existit doctus, vel Antichristus non est illud ens doctum. Imo, si juxta regulas Dialecticae exponitur, vera est sequens etiam propositio, *Antichristus non est impius*: facit enim hunc sensum: vel non existit Antichristus, vel non existit impius, vel Antichristus non est ille impius; in qua resolutione disjunctiva, cum tantum unum membrum sit verum, tota propositio habetur vera.

§. 10.

Regula VIII.

Veritas propositionis in materia necessaria & in objectis creatis non requirit absolutam existentiam subjecti, sed sufficit conditionata. E. g. Haec propositio, *homo est substantia*, vera est, etsi nullus homo etiam existeret; nam praedicatum continetur in subjecto pro omni statu, adeoque pro omni statu efferre illud licet. Ast negativae propositiones in materia necessaria semper falsae sunt, sive subjectum existat, sive non. Sic haec propositio: *homo non est substantia*, falsa est, sive existat homo, sive non: repugnat enim homini tam existenti quam possibili non esse substantiam.

Pariter

Pariter *propositio affirmativa in materia impossibili semper falsa est, sive existat subiectum aut praedicatum, sive non.* Sic v. g. haec propositio, *homo est lapis*, falsa est, sive existat homo, sive non. Contra *negativa vera est, sive existat re-ctus subiecti aut praedicati, sive non, dummodo semper illa in unum conjungi nequeant.* Sic haec propositio, *homo non est brutum*, vera est, sive nullus homo existat, sive nullum brutum existat, est tamen & manet vera haec propositio.

§. II.

Regula IX.

Propositiones modales ut sint verae, requiritur veritas tum dicti, tum modi; hoc est, ut praedicatum eo modo conveniat aut disconveniat subiecto, quo modo affirmatur aut negatur per propositionem. Sic vera est haec modalis: *hominem esse substantiam est necesse.* Contra falsa est haec: *contingens est hominem esse substantiam*; imo dictum quoque falsum esse potest, dummodo modus verus sit. Sic haec propositio: *Deum non esse ens summe perfectum est impossibile*, licet dictum sit falsum, cum tamen modus sit verus, vera est. Modales propositiones a pluribus revocantur ad complexas, de quibus nunc sequenti capite agendum.

* * *